

СТАНОВИЩЕ

по дисертация за придобиване на образователна и научна степен “доктор”, докторска програма “Организация и управление извън сферата на материалното производство”, професионално направление 9.1. Национална сигурност,
на тема: “Функции на разузнаването на съвременната държава”,
с автор: гл.ас. Надежда Минкова Пенчева от факултет “Полиция”, Академия на МВР.

От проф. д-р Йордан Йорданов Пенев, факултет “Полиция”, Академия на МВР,
председател на научното жури.

1. Обща характеристика на дисертацията

Представената дисертация е в общ обем от 252 страници и съдържа увод, три раздела, заключение, библиография и приложения. В рамките на творбата са приложени научно обосновани методики за онагледяване на данни от проведени изследвания. Трите раздела на научната разработка са балансирани и съдържанието им отговаря на наименованията им, а изложението е предимно от гледните точки на теориите на управлението, разузнаването и контраразузнаването, политологията, международното публично право и международните отношения.

От този количествен и най-общ качествен аспект трудът съответства на приетите в сферата на обществените науки критерии за дисертация за получаване на образователна и научна степен “доктор”.

Темата на дисертацията е актуална и съществува необходимост от научно изследване.

Текстът на дисертацията, като цяло, притежава издържан научен стил и не съдържа логически противоречия. В изложението не се срещат неаргументирани крайности в научните изводи.

В целия научен труд авторът се опира на действаща нормативна база, функционалната и институционална рамка на разузнаването, като ги подлага обстойно на анализ, необходим за съответните научни изводи. В подкрепа на издигнатите тези, докторанта е използвал данни от различни източници, като се прави съпоставка и анализ между тях. Чуждото научно авторско мнение е отчетливо открито чрез коректно цитиране и съпътстващ коментар.

В дисертацията са използвани световни и национални теоретични достижения в областта на разузнаването.

Оформянето на дисертацията е съобразено във висока степен с изискванията на стандарта БДС ISO 7144:2011.

Авторефератът точно отразява основните научни достойнства на дисертацията.

2. Структурен анализ на съдържанието

Уводът по съдържание аргументира сполучливо необходимостта и актуалността на дисертационното изследване.

Научно обосновано е в увода да са представени предмета, целта, задачите, методите на дисертационното изследване.

В раздел първи се изяснява теоретичната основа дисертацията. В същността си изложението представя теоретичния модел на труда и дава ориентация за насоките в следващите два раздела. Разгледани са основни понятия, функционалната определеност на държавата и предпоставките за разузнавателна дейност. Определено е място и обем, съответни на значимостта на проблемите, свързани с анализ на средата, определяща постигането на политическите цели и сигурността на държавата.

Раздел втори е посветен на функционални проявления на разузнаването в съвременността. Акцентира се върху възможностите за разузнавателна дейност на съвременната държава и върху процеси, породени или произтичащи от разузнавателни функции и тяхната измеримост.

В раздел трети се разглеждат промени във функциите на разузнаването, което е елемент от системата за сигурност на съвременната държава. Важно значение се отдава на необходимостта от реформиране на разузнаването, основано на различия в разбиранията за неговата роля, принос и функции. Изследвани са влиянията на членство в интеграционни общности, както и възможности и пречки за утвърждаване на европейска и международна разузнавателна общност. Достойни за уважение са научните тези на автора по отношение на връзката политика-разузнаване и на контрола върху разузнаването, както и направените препоръки за промяна.

Заклучението притежава научно обоснована структура, синтезираща резултатите от дисертационния труд. Обемът на изложението е приемлив с оглед на възприетия подход за формулиране на изводи в края на всеки раздел от дисертацията и на обобщение на изводите и приносите, непосредствено преди заключението.

3. Оценка на научните приноси

Съответно на хармонизираните научни понятия по Ръководството от Фраскати, задължително при оценка на научни изследвания в Европейският съюз, съгласно Регламент за изпълнение (ЕС) № 995/2012 на Европейската комисия (ОВ L 299, 27.10.2012), научните изследвания могат да бъдат фундаментални или приложни. Настоящата дисертация е приложна с ясно определени съпътстващи теоретични приноси.

Заявените от докторанта научни приноси са осем и те следва да бъдат оценени с оглед развитието на теорията и практиката в разузнаването.

Теоретичен принос от дисертацията е описанието на съществуващо състояние в научната доктрина и на актуални проблеми на разузнаването, и коментарите по тях.

Висока оценка следва да получат практическите препоръки за повишаване на добавената стойност на разузнавателни продукти. За това качество на информацията докторанта разсъждава на стр. 96, 128, 191, 199. Издигнатите авторски тези дават друг поглед върху проблема за несподелена информация между разузнавателни служби, които имат общ интерес. Проблемът е особено чувствителен при противодействие на

асиметрична заплаха за сигурността от тероризъм. Необходимо е преосмисляне на позициите, както от страна на политиците, така и от страна на разузнавателните служби.

Докторантът формулира ясно виждане за състоянието на разузнавателното международно сътрудничество в условията на ограничение от държавните измерения. Тази ситуация издава симетричен подход на държавите в свят с разрастващи се асиметрични заплахи за сигурността. Определено са позитивни препоръките за промяна в коментиранията ситуация.

Достоен за похвала е подхода за мултинаучно изследване на проблемите, свързани с държавността и разузнаването. Това е уважителна проява на енциклопедичност в науката, наречена понякога интердисциплинарност, така необходима в днешния динамичен свят.

Конкретен израз на системността в науката е разглеждането на структурно-функционалната триада държава-политика-разузнаване. В своята същност това представлява теоретично обобщение на съществуващо познание, което е предпоставка за бъдещи научни постижения.

В принос 4 авторът сочи като постижение типизирането на общностни държавни и недържавни субекти на глоболизиращи и локализиращи. Всъщност е постигната класификация на понятието спрямо критерия начин на създаване, дейност и финансиране. Тази класификация представлява специфичен израз и развитие на научното познание по проблема за големите и малките държави в теорията на международните отношения.

4. Препоръки

а) Библиографията на дисертацията включва внушителен брой източници на кирилица и латиница. Липсва обаче разделение на: първо - библиографски списък на използваните източници, цитирани в основния текст и второ - библиография за допълнителна информация, съгласно изискванията в т. 16 на стандарта БДС ISO 7144:2011. В бъдеще е препоръчително автора да прави разграничение между двата вида литературни научни източници.

б) Би могло да се даде препоръка за по-точно използване на понятиен апарат. Така ще се избягва двусмислие и впечатление за липса на пределна яснота в тезите на автора. В изложението на стр. 218 става дума за българска теоретична практика. Теорията е или обобщение на човешка практика или идея за обяснение на явление, събитие, състояние, процес. Ако се придържаме към първото значение на думата „теория“, се получава повторение в смисъл практическа практика, а ако влагаме мисловно съдържание, съответно на второто значение е по-точно да кажем „българската теория“ вместо „българската теоретична практика“. На стр. 221 става дума за „тектоничен сблъсък“ между религия и радикализация, „ние“ и „другите“ и т.н. Тектониката е понятие от геологията. В дисертацията авторът влага метафоричен смисъл в коментирания израз, който основателно би имал голяма стойност, ако трудът е в областта на хуманитарните науки и по-точно в литературата. В социалните науки е препоръчителна терминологична точност. По същия начин на стр. 220 се използва понятието „разгерметизиращи се граници“ (съюзни, религиозни, общностни, дори

етични и морални). Херметизацията е понятие от техниката и важат посочените вече съображения по отношение на метафорите. Науката е висша форма на човешкото познание, която се характеризира с точност, систематика, проверимост и опровержимост на твърденията.

в) В бъдещи научни публикации е подходящо автора да се стреми към още по-прецизна редакция на текста. Така на стр. 224 в едно изречение с изброяване в три позиции се използва три пъти една и съща дума - „съобразно“, в началото на всяка от трите позиции. В такива случаи е подходящо общата дума да се разположи преди двоеточието.

5. Заключение

Имайки предвид изложеното формирам положителна оценка и считам, че постигнатите научни резултати представляват оригинален принос в науката. Дисертацията показва, че докторанта притежава задълбочени теоретични знания в сферата на националната сигурност и способности за самостоятелни научни изследвания. Поради тези констатации следва да му се даде образователна и научна степен „доктор“.

Подпис:

София, 18.04.2017г.

Проф. д-р Йордан Пенев